ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Λένιν ιστορική τομή

Ο Βλαντίμιρ Ίλιτς Ουλιάνοφ (Λένιν) γεννήθηκε στις 22 Απριλίου του 1870 στο Σιμπίρσκ, στις όχθες του Βόλγα. Με αφορμή τα 150 χρόνια από τη γέννησή του, το Πριν παρουσιάζει ένα αφιέρωμα στο θεωρητικό και πολιτικό έργο του Λένιν, θεωρώντας πως η συζήτηση γύρω από το έργο του είναι ταυτόχρονα πολιτική θέση για την αναγκαιότητα και τη δυνατότητα της προλεταριακής επανάστασης προς τον κομμουνισμό.

Στο αφιέρωμα αυτό εντάσσεται το παρακάτω άρθρο:

Ο θρίαμβος της επανάστασης και τα πρωτόγνωρα ερωτήματα

Περικλής Παυλίδης

Αν ο Μαρξ (με τη συμβολή του Ένγκελς) υπήρξε ο θεμελιωτής του επιστημονικού σοσιαλισμού, ο Λένιν ήταν ο άνθρωπος που συνέβαλε αποφασιστικά στη μετατροπή της σοσιαλιστικής θεωρίας σε επαναστατική πράξη.

Ο Λένιν σαφώς ήταν κορυφαίος μαρξιστής στοχαστής. Είχε ευρύτατη μόρφωση και μπορούσε να καταπιάνεται ουσιαστικά με ζητήματα κοινωνικής θεωρίας, πολιτικής οικονομίας, φιλοσοφίας, αλλά και λογοτεχνίας και τέχνης.

Κατανοούσε βαθύτατα την αναγκαιότητα και σημασία της θεωρίας για την κοινωνική απελευθέρωση των εργαζομένων. Η δήλωσή του ότι «χωρίς επαναστατική θεωρία δεν υπάρχει επαναστατική δράση» επισημαίνει λακωνικά τη νέα σχέση μεταξύ συνειδητότητας και πολιτικής πράξης, που απαιτούσε η ανάπτυξη του κομμουνιστικού κινήματος και η σοσιαλιστική επανάσταση.

Στην πολιτική δραστηριότητα του Λένιν εκδηλώθηκαν σε μέγιστο βαθμό ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του: η πανίσχυρη βούληση και η ακλόνητη προσήλωση στο στόχο, η μεγάλη ενεργητικότητα και πολεμική του δεινότητα στις πολιτικές αντιπαραθέσεις, όπως και η ικανότητα να προσεγγίζει με ρεαλισμό τις διάφορες καταστάσεις.

Ο Λένιν μπορούσε να παρακολουθεί με μεγάλη ακρίβεια τις τάσεις και αλλαγές της κοινωνικής συνείδησης, να αντιλαμβάνεται τις διαθέσεις και τον τρόπο σκέψης μεγάλων και διαφορετικών τμημάτων της κοινωνίας. Τα κείμενά του αποτελούν υπόδειγμα δημιουργικής μαρξιστικής ανάλυσης των ταξικών συμφερόντων και κοινωνικο-ψυχολογικών διεργασιών που κρύβονταν πίσω από τις ενέργειες και συμπεριφορές διαφόρων πολιτικών δυνάμεων.

Ήταν αυτή ακριβώς η ικανότητα που του επέτρεπε να αλλάζει τις πολιτικές προτεραιότητες και στοχεύσεις, συγχρονίζοντάς τες με τις αλλαγές στην κοινωνική συνείδηση.

Ο Λένιν είχε τη σπάνια για πολιτικό ηγέτη ικανότητα να αντιμετωπίζει κριτικά το ίδιο του το κόμμα και τον εαυτό του, να αναγνωρίζει με ειλικρίνεια λάθη στην πολιτική του.

Ο Λένιν προσάρμοσε τη μαρξιστική θεωρία στις δυνατότητες και προοπτικές των ταξικών συγκρούσεων του 20ου αιώνα. Διείδε ορθά τη δυνατότητα επαναστατικής έκρηξης στους ασθενείς κρίκους του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος. Συνέδεσε την αναγκαιότητα της επανάστασης με την ανισόμετρη ανάπτυξη λαών και περιφερειών στις συνθήκες του ιμπεριαλιστικού σταδίου της κεφαλαιοκρατίας και των οξύτατων διεθνών ανταγωνισμών. Ο Λένιν θεμελίωσε πολιτικά και οργανωτικά το κομμουνιστικό κίνημα ως δύναμη ικανή να πρωταγωνιστήσει στην παγκόσμια ιστορία.

Καμία πολιτική αντίληψη και εμπειρία του 19ου αιώνα δεν πλησίασε αυτό που έγινε γνωστό στον 20ο αιώνα ως «επαναστατικό κόμμα νέου τύπου». Το κόμμα των μπολσεβίκων, που ο ίδιος ίδρυσε, αποτέλεσε το πρότυπο όλων των άλλων κομμουνιστικών κομμάτων, τα οποία δικαίως όρισαν τις ιδεολογικές αρχές τους ως «μαρξισμό-λενινισμό».

Ο Λένιν υπήρξε ο ηγέτης της Οκτωβριανής επανάστασης, της μεγαλύτερης κοινωνικής ανατροπής που γνώρισε η ιστορία. Ήταν αυτός που κατανόησε την αναγκαιότητα και δυνατότητα της σοσιαλιστικής προοπτικής στη Ρωσία πριν και βαθύτερα από όλους τους συντρόφους του, που χάραξε την επαναστατική στρατηγική και καθοδήγησε τη δράση εκατομμυρίων ανθρώπων προς την εγκαθίδρυση του πρώτου σοσιαλιστικού καθεστώτος.

Βεβαίως, η επανάσταση ξέσπασε αυθόρμητα τον Φλεβάρη του 1917 και ήταν σε όλη την πορεία της το δημιούργημα της δράσης, των αγώνων και θυσιών των λαϊκών μαζών. Χωρίς όμως τον ηγετικό ρόλο του Λένιν, καθώς και τον πολιτικό και οργανωτικό ρόλο του κόμματος των μπολσεβίκων, η σοσιαλιστική επανάσταση δεν θα είχε συμβεί, ο επαναστατικός δυναμισμός της ρωσικής κοινωνίας θα είχε θρυμματιστεί και εξαντληθεί σε μεμονωμένα εξεγερσιακά γεγονότα, με εξαιρετικά πιθανή την τελική καταστολή του από μια αιματηρή αντεπαναστατική δικτατορία.

Η νίκη της Οκτωβριανής επανάστασης και η εγκαθίδρυση του σοβιετικού καθεστώτος αποτέλεσαν θριαμβική στιγμή της σκέψης του Λένιν, της δικής του επαναστατικής ερμηνείας του μαρξισμού και της κολοσσιαίας πολιτικής του βούλησης. Την ίδια στιγμή, η επακόλουθη διαδικασία των κοινωνικών αλλαγών στη Σοβιετική Ρωσία όχι μόνο έθεσε σε δοκιμασία τις θεωρητικές απόψεις του ηγέτη της (και συνάμα συγκεκριμένες ιδέες του μαρξισμού) αλλά αποκάλυψε και τους αναπόφευκτους περιορισμούς τους.

Ο Λένιν προσάρμοσε τη μαρξιστική θεωρία στις δυνατότητες και προοπτικές των ταξικών συγκρούσεων του 20ου αιώνα

Αυτό έγινε αισθητό ήδη από τα πρώτα χρόνια του νέου καθεστώτος, με εξόχως χαρακτηριστικό παράδειγμα τη μετάβαση από τον Πολεμικό Κομμουνισμό στη Νέα Οικονομική Πολιτική. Ως γνωστόν, κατά την περίοδο του Πολεμικού Κομμουνισμού ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι επιχείρησαν να συρρικνώσουν τις εμπορευματικές σχέσεις, εμφορούμενοι από την ιδέα περί αχρήματης κατανομής πόρων και αγαθών στον σοσιαλισμό.

Το εγχείρημα, βεβαίως, κατέληξε σε αποτυχία. Με την υιοθέτηση όμως της ΝΕΠ, την οποία εισηγήθηκε και επεξεργάστηκε περαιτέρω ο Λένιν, η οικονομική πολιτική του σοβιετικού καθεστώτος βγήκε πλέον από τα όρια των κλασικών αντιλήψεων του Μαρξ για την άμεση κατάργηση των εμπορευματικών σχέσεων, κινούμενη προς την αντίθετη κατεύθυνση της αξιοποίησής τους για την ίδια την υπόθεση του σοσιαλισμού.

Όπως διαπιστώνουμε, στο ζήτημα της πολιτικής οικονομίας του σοσιαλισμού, και όχι μόνο, η σκέψη του Λένιν διακρίθηκε από μετακινήσεις και μεταβολές, πέραν των πρωτύτερα καθιερωμένων στους μπολσεβίκους αντιλήψεων, υπό την πίεση πρωτόγνωρων καταστάσεων που απαιτούσαν πρωτότυπη αντιμετώπιση.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι η ευρύτερη εμπειρία της ΕΣΣΔ καθώς και των άλλων

σοσιαλιστικών καθεστώτων του 20ου αιώνα, αναδεικνύει το γεγονός ότι η πραγματική ιστορική κίνηση της νέας, σοσιαλιστικής κοινωνίας υπερέβη αναπόφευκτα και κατά πολύ όλες τις θεωρητικές προβλέψεις που μπορούσαν να γίνουν γι' αυτήν πριν την εμφάνισή της.

Το έργο του Λένιν έλαβε χώρα σε μια μεγαλειώδη εποχή πρωτόγνωρης ανάτασης των κοινωνικών αγώνων, ιστορικής αισιοδοξίας, αγέρωχης αποφασιστικότητας και επαναστατικής τόλμης των λαών. Συνέβαλε αποφασιστικά στην επαναστατική είσοδο των προλεταρίων στο προσκήνιο της ιστορίας.

Η ήττα των πρώτων σοσιαλιστικών καθεστώτων δεν ακυρώνει την τεράστια παρακαταθήκη που άφησε το έργο αυτό, όπως και το έργο των θεμελιωτών του μαρξισμού. Απαιτεί όμως τη δημιουργική αναμέτρηση μαζί του. Στους σύγχρονους αγώνες ενάντια στην εξουσία του κεφαλαίου είναι εξαιρετικά αναγκαίο να υπερασπιστούμε την παρακαταθήκη αυτή, μελετώντας την κριτικά και εντάσσοντάς την οργανικά στις νέες προσπάθειες ανάπτυξης της κομμουνιστικής θεωρίας και στρατηγικής!

Πηγή: ΠΡΙΝ